Vasile MELNIC

LIPSĂ DE CRITERII ŞTIINŢIFICE LEXICOGRAFICE

În lingvistica românească se vorbeşte de limba română comună şi limba română literară, cultivată, „supradialectală". Astfel zis, grupurile şi variantele regionale, graiurile au un caracter relativ. Nu se pot stabili hotare precise între diferitele variante şi varietăţi locale, iar isoglosele de pe hărţile lingvistice ale *Atlasului Lingvistic Român*, din atlasele lingvistice regionale (muntean, oltean, maramureşean, moldovenesc, bucovinean) se prezintă, după spusele lui Iorgu Iordan, ca un păienjeniş. Înţelegerea şi comunitatea lingvistică între vorbitorii unei localităţi în care se spune *mîcă*, *tîcă*, *burtă*, *plapumă* etc., şi cei ai unei localităţi vecine sau mai îndepărtate în care se spune: *mămucă*, *tătucă*, *bunică*, *bunel*, *tată mare*, *pîntece*, *oghial* etc. sînt practic nestingherite de aceste diferenţe de vocabular sau de cele de pronunţare. Este incontestabil că diferenţa dintre vorbirea unui ieşean, sucevean şi cea a unui moldovean din părţile Sorocii sau ale Călăraşilor este ceva mai evidentă, dar vorbitorii sînt conştienţi de axele acestea teritoriale şi de înţelegere. Elementele de diferenţiere se întrepătrund în anumite zone, compartimente sau straturi lexicale, ceea ce face imposibilă stabilirea graniţelor unei diferenţieri lingvistice precise. Astfel de hotare devin iluzorii, ireale.

De altfel, cu ani în urmă, la discuţia tezei sale despre elementele slave în graiurile moldoveneşti, V. Stati însuşi constata că elementele slave nu se opresc la Prut, ci trec graniţele politice, fiind folosite şi în graiurile munteneşti, maramureşene, bucovinene ş.a. (a se vedea procesul-verbal). Deci, în spaţiul dacoromân nu există o diversificare atît de adîncă încît să dea naştere unui fel de bilingvism sau de neînţelegere. E cazul să invocăm aici şi sistemul terminologic al rudeniei, al corpului uman, al obiceiurilor de nuntă şi al datinilor strămoşeşti etc.

Aşadar, elementele comune asigură continuitatea şi unitatea limbii pe axa etnico-geografică, iar elementele strict locale marchează diferenţierea de la un grai local la altul, fiind variante dialectale. Iată de ce cuvintele (19 mii) înregistrate de Stati sînt în majoritatea lor fixate în limba română comună, iar altele sînt regionalisme, localisme, dialectisme, atestate nu numai în graiurile moldoveneşti din Republica Moldova, dar şi în graiurile teritoriale munteneşti, maramureşene, bucovinene etc. Ele însă au circulaţie îngustă şi nu constituie limbi aparte, limbi separate. Prin urmare, a vorbi astăzi despre o limbă „moldovenească", cînd avem atîtea lucrări şi studii ştiinţifice argumentate (ALR, ALM, atlasele muntean, oltean, maramureşean, studii despre aromâni, lucrări de dialectologie şi de istorie a limbii) înseamnă a trăda istoria şi limba neamului.

Materialul inclus în acest opus, lipsit de criterii ştiinţifice lexicografice, a fost preluat din diferite dicţionare româneşti, din **Dicţionarul dialectal** în cinci volume editat la Chişinău, din textele dialectale, din Atlasele lingvistice editate pînă acum. Explicaţiile multor regionalisme sînt date deseori de-a dreptul în limba rusă (*adevăr* – „istina", *bancnotă* – „bumaşcă", *zeamă de peşte* – „uha"). Mă mir că în acest „cuvîntelnic" este „atestat" substantivul *ţăran,* dar, mă întreb, de ce lipseşte *ţaranskii iazîk*, acea batjocură la adresa „linghii moldovneşti" pe care Stati o agreează şi o promovează? Cuvinte ca *zapravcă, (a) zagrăi* (a vorbi mult), *zolotelinic*, *(a) zvoni*, *paşcă (de tutun)*, *pascouţ*, *paţan*, *pisar* (secretar la sovietul sătesc), *perepiscă*, *pocriş* (cu mai multe sensuri în graiuri), *pojar* (din nou cu multiple sensuri), *pom cu bortă* (copac scorburos), *ponor* (dolina), *davlenie*, *ruli*, *ostanovcî*, *ciolan* (carne),

BDD-A20913 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:49 UTC)

rişcaş (orez) etc. sînt regionalisme, localisme, dialectisme întîlnite doar în limba vorbită sau, cum o numea dialectologul rus Avanesov, „limba dialectală” (*dialektnîi iazîk*).

Prefaţa acestui **Dicţionar** chifteşte de ură şi duşmănie directă faţă de conducerea actuală a României (obrăznicie românofobă ieşită din comun), faţă de limba românilor de pretutindeni, faţă de istoria strămoşilor noştri comuni. Tendinţa de a căuta cu orice preţ (dar, totuşi, fără anumite rezultate!) deosebiri dintre limba utilizată pe cele două maluri ale Prutului, ne determină să credem că acest „zlomîşlinc” e capabil să „despice” în două şi alte limbi: coreeana (vorbită în nordul şi în sudul Coreei), engleza (în SUA şi în Anglia), spaniola (în Spania şi în Cuba), germana (în Germania şi Austria) etc.

Păcat că Stati n-a învăţat nimic din expediţiile de dialectologie ale A.Ş.M., păcat că n-a înţeles adevărul ştiinţific şi istoric al cursurilor promovate de profesorii N. Corlăteanu, V. Coroban ş.a. Ultimul numit aici dacă s-ar scula din mormînt, i-ar zice fără ocoliş: „Paşol von, măi Stati!”.

Prima gazdă din Chişinău, 1959

BDD-A20913 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:49 UTC)